

Nr 14

Utlåtande i anledning av väckta motioner om fria resor till hemorten för inackorderade skolelever.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 580 i första kammaren av fru *Olsson, Elvy*, och herr *Olsson, Johan*, samt nr 710 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Tvärålund.

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, "att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till innevarande års riksdag om sådan ändring av studiehjälpsreglementet och studiemedelsförordningen att inackorderade elever erhåller bidrag till resor mellan hemorten och skolan."

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sin hemställan får utskottet i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande hänvisa till motionen I: 580.

Gällande bestämmelser

Studiehjälpsreglementet reglerar de studiesociala förmånerna till elever i gymnasier, yrkesskolor, fackskolor, folkhögskolor och en del andra läroanstalter. Förutom studiebidrag samt inkomst- och behovsprövade tillägg kan enligt reglementet elev, som har lång väg till skolan, erhålla antingen inackorderings-tillägg eller resetillägg. Studiebidraget, som utgår utan behovsprövning, är 75 kronor i månaden under läsåret. De inkomst- och behovsprövade tilläggen kan vardera uppgå till högst 75 kronor i månaden. Resetillägget, som utgår till elever för dagliga resor mellan hem och skola, är maximerat till 75 kronor i månaden. Inackorderingstillägget, vilket liksom resetillägget erhålles utan ekonomisk behovsprövning, är 100 kronor i månaden under läsåret. Elev, som uppbär inackorderingstillägg, är ej berättigad till ersättning för resor mellan skolan och hemmet.

Studiemedelsförordningen innehåller regler om finansiering av studier vid universitet och högskolor jämte en del andra läroanstalter. Elever vid sådana läroanstalter kan i princip få studiemedel med sjuttio procent av basbeloppet varje termin. Därjämte kan barntillägg utgå. Av studiemedlen erhålles 875 kronor per termin utan återbetalningsskyldighet. Särskilda bidrag för resor mellan hemort och studieort förekommer icke enligt förordningen.

Historik

Studiestödet före införandet av studiehjälpsreglementet byggde bl. a. på behovsprövade stipendier. Inackorderad elev, som erhållit stipendium, kunde även erhålla *bidrag till resa* mellan hemorten och skolorten. Bidraget utgick per resa med det belopp, varmed kostnaden för enkel resa efter billigaste färd-sätt översteg 15 kronor. Resebidraget utgick för högst följande antal resor per läsår: realskola, gymnasium samt yrkesskolekurs med mer än två års undervisning sex resor, yrkesskolekurs med fyra månaders men ej två års undervisning samt vinterkurs vid folkhögskola fyra resor och slutligen annan kurs vid folkhögskola omfattande minst fyra månader två resor. För lantbrukets kurser gällde att bidrag utgick till fyra resor om utbildningen varade ett år; för kurs som omfattar del av läsår beslutade lantbruksstyrelsen om i vilken utsträckning bidrag skulle utgå. Bidrag till inackorderade utgick dessutom i form av viss ersättning för kost och logi. Bidragets storlek berodde på elevens ålder och utbildningstidens längd, i vissa fall också på formen för elevens inackordering. Bidraget varierade mellan 30 och 75 kronor.

Studiehjälpsutredningen föreslog att inackorderingstillägget, som skulle utgå utan behovsprövning, skulle höjas till 100 kronor i månaden. Utredningens förslag innebar vidare att det särskilda resebidraget till inackorderade stipendiater skulle upphöra.

I *proposition nr 138 år 1964* med förslag till det nuvarande studiesocial-systemet anförde föredragande departementschefen.

Utredningens förslag att avskaffa vissa smärre bidrag i det nuvarande systemet har i allmänhet ej väckt någon diskussion under remissbehandlingen. Några remissorgan vill dock åtminstone för elever vid folkhögskolorna bibehålla någon motsvarighet till det nuvarande resebidraget till inackorderade stipendiater. De har därvid hänvisat till att resebidraget har särskild betydelse för studerande vid skolor med riksomfattande rekrytering. Med den enhetliga syn som anlagts på studiehjälpen är det emellertid svårt att vidta särskilda arrangemang för eleverna vid vissa skolutyer. Då jag på denna punkt ansluter mig till utredningens förslag sker det dessutom i insikt om att den nya studiehjälpen på det hela taget kommer att medföra betydande förbättringar för folkhögskolornas elever lika väl som för eleverna vid andra skolor.

Särskilda utskottet anförde i sitt utlåtande nr 1 år 1964.

Förslaget till studiehjälpsreglemente upptar inte någon förmån motsvarande det bidrag till inackorderade elevers hemresor som enligt gällande bestämmelser stundom ingår i behovsprövade stipendier. Detta bidrag varierar med skoltypen. Det högsta antal hemresor som ersättes är sex per läsår.

Från flera håll har krav framställts att bidraget till hemresor skall bibehållas. Sålunda har i *motionerna I: 798* och *II: 983* yrkats, att elever som åtnjuter inackorderingstillägg och inkomstprövat tillägg till studiebidrag skall få sex fria resor mellan hemorten och skolorten per läsår. Yrkande om att nuvarande bestämmelser skall få stå kvar helt eller väsentligen oförändrade har framställts i *motionerna I: 800* och *II: 985* samt *I: 812* och *II: 1004*. I *motionerna I: 810* och

II: 1002 förordas att särskilt resebidrag skall utgå enligt gällande regler till folkhögskolornas elever vid kurser om minst fem veckor.

Till stöd för dessa olika motionsyrkanden har anförts bl. a. att ett bidrag till hemresor är nödvändigt för att den nya studiehjälpen inte skall innebära försämringar för vissa studerande.

Det är för utskottet en självklar sak att man i all möjlig mån bör förhindra att de samlade förmånerna för någon grupp av studerande minskas som en följd av den nya studiehjälpens genomförande. Att vid övergången till ett helt nytt studiesocialt system som vilar på delvis andra grunder än det gällande undgå smärre försämringar för enstaka studerande kan dock vara mycket svårt. Det väsentliga i detta sammanhang är, att den nya studiehjälpen på det hela taget medför förbättringar för eleverna vid alla slag av skolor. Så är också förhållandet, och gruppen inackorderade elever utgör härvidlag inte något undantag.

Det är enligt utskottets uppfattning inte gärna tänkbart att, såsom motionärerna ifrågasatt, helt eller delvis överflytta gällande bestämmelser till det nya studiehjälpsreglementet. Dels talar bl. a. administrativa skäl mot att reglementet kompletteras med en behovsprövad förmån av relativt begränsat värde. Dels skulle det vara svårt att försvara förekomsten i det nya reglementet av en förmån som till sitt innehåll och värde växlar med skoltypen. Om man i enlighet med yrkandet i motionerna I: 810 och II: 1002 behöll resebidraget enbart för folkhögskolornas elever, skulle man råka i öppen konflikt med den förut i flera sammanhang berörda enhetlighetstanken i systemet.

Emellertid skulle inte heller en begränsning av resebidraget till studiehjälpsklientelet vara invändningsfri. Utskottet anser det uteslutet att riksdagen nu, utan föregående utredning, skulle ta upp till prövning frågan om bidrag till hemresor även för universitetsstuderande och andra som skall få studiemedel enligt studiemedelsförordningen.

Av dessa skäl avstyrker utskottet samtliga nu ifrågavarande motionsyrkanden.

Vid behandlingen av utlåtandet stannade kamrarna i olika beslut. Första kammaren biföll vad utskottet hemställt, medan andra kammaren biföll en vid utlåtandet fogad reservation med yrkande, att riksdagen måtte anhålla om förslag till nästa års riksdag om sådan ändring av studiehjälpsreglementet att inackorderade elever erhåller bidrag till resor mellan hemorten och skolan. Kamrarnas beslut gick ej att sammanjämka.

Vid fjolårets riksdag behandlades motioner med samma yrkande som de nu förevarande. *Andra lagutskottet* anförde i sitt av riksdagen godkända *utlåtande nr 46 år 1965*.

Utskottet vill erinra om att en av de bärande principerna vid införandet av den nuvarande studiehjälpen var att man samtidigt som man höjde de generella bidragen skulle avskaffa mångfalden av speciella bidrag. På grund härav och med hänvisning till vad särskilda utskottet anförde förra året avstyrker utskottet bifall till de nu ifrågavarande motionsyrkandena. I sammanhanget vill emellertid utskottet framhålla att saken ställer sig annorlunda då det gäller handikappade elever, som genomgår utbildning på särskild institution. Till sådana elever skall enligt proposition nr 75 till årets riksdag bidrag till hemresa kunna utgå.

Utskottet

Sådana elever i gymnasier, yrkesskolor, fackskolor, folkhögskolor och en del andra skolformer som har lång väg mellan hem och skola kan enligt studiehjälpsreglementet erhålla resetillägg eller inackorderingstillägg. Inackorderingstillägget utgör 100 kronor i månaden och utgår utan ekonomisk behovsprövning. Elev som åtnjuter inackorderingstillägg är ej berättigad till bidrag för resor mellan hemmet och skolan. Universitetsstuderande och andra, vilkas studiesociala förmåner regleras av studiemedelsförordningen, erhåller ej särskilda bidrag för resor mellan föräldrarnas hemort och utbildningsorten.

I förevarande motioner begäres ändring av bestämmelserna i studiehjälpsreglementet och studiemedelsförordningen så att inackorderade studerande erhåller bidrag till resor mellan hemorten och skolan.

Under åren 1964 och 1965 avtog riksdagen motioner med yrkanden om resebidrag till inackorderade elever. I utlåtande över de vid fjolårets riksdag väckta motionerna, som innehöll samma yrkande som de nu aktuella, avstyrkte andra lagutskottet motionerna och anförde bl. a., att en av de bärande principerna vid införandet av det nuvarande studiestödet var att man samtidigt som de generella bidragen höjdes skulle avskaffa mångfalden av speciella bidrag.

Utskottet kan inte finna att det sedan fjolåret inträffat något som föranleder till ändrat ställningstagande och får därför hemställa,

att förevarande motioner, I: 580 och II: 710, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 1 mars 1966

På andra lagutskottets vägnar:

JOHN R. ANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: fru Carlqvist, herr Lars Larsson, fru Nilsson, herrar Eric Carlsson*, Edström, Erik Filip Petersson och Hübinette;

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, Odhe, fru Ekendahl, herrar Bengtsson i Varberg, Johansson i Södertälje, Wiklund*, Ringaby och Elmstedt.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Eric Carlsson, Edström, Erik Filip Petersson, Anderson* i Sundsvall, *Wiklund* och *Elmstedt*, vilka ansett,

a) att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på sid. 4 med orden

"Under åren 1964 och 1965" och slutar med orden "därför hemställa" bort ersättas med text av följande lydelse:

"Införandet av det nya studiesociala systemet medförde förbättringar för elever vid olika slag av skolor. De utgifter som inackorderade elever har för sina resor till hemmet är emellertid inte täckta genom bidrag. Resekostnaderna för inackorderade studerande kan ofta uppgå till betydande belopp. Den kategori som studiehjälpsreglementet omfattar består till övervägande delen av så unga studerande att kontakten med föräldrarna och det stöd som hemmet utgör är av så stort värde att de även under terminerna tämligen regelbundet bör beredas tillfälle att besöka hemmen. Utskottet, som finner denna synpunkt välgående, anser det ej möjligt att med föreliggande sakmaterial nu ta ställning i fråga om utformningen av ett resebidrag för här berörda elevgrupper. Utskottet förordar att förslag till bidragssystem för resor mellan hemorten och skolan för inackorderade elever, som faller under studiehjälpsreglementet, förelägges nästa års riksdag."

b) att utskottet bort hemställa,

"dels att riksdagen i anledning av motionerna I: 580 och II: 710 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till nästa års riksdag om sådan ändring av studiehjälpsreglementet, att inackorderade elever erhåller bidrag till resor mellan hemorten och skolan;

dels att motionerna I: 580 och II: 710, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd."